

ВПЛИВ ПРИРОДНОГО ФАКТОРУ НА БУДІВЕЛЬНО-ІНДУСТРІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ключові слова: будівельно-індустріальний комплекс, будівництво, природні ресурси, природні умови.

Вступ. Постановка проблеми. Будівельно-індустріальний комплекс об'єднує систему підприємств і галузей, продукція яких призначається для капітального будівництва у сферах промисловості, сільського господарства, транспорту, а також для потреб житлово-комунального господарства та всіх інших сфер людської діяльності [2, с. 10]. Він відіграє важливу роль у господарському комплексі країни. Особливості його формування залежать від природних ресурсів, економіко-географічного положення, розташування населених пунктів. Природний фактор в значній мірі впливає на спеціалізацію та розміщення окремих складових будівельно-індустріального комплексу.

Дослідження природного фактору впливу на будівельно-індустріальний комплекс сприяє налагодженню роботи комплексу в цілому та його складовим, враховуючи наявні природні умови та ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням будівельної індустрії займалися в радянській науці займалися такі вчені, як Ю.Г. Саушкін, А. Г. Буренстам, Е. Г. Григор'єва та ін. Серед українських вчених, які досліджували

будівельно-індустріальний комплекс можна виділити З.О. Маніва, Я.І. Жупанського, Ю.Д. Качаєва, І.П. Бобрович, О.І. Удовенка та ін.

Детальними дослідженнями будівельної індустрії займаються Й.А. Бурка та В.Й. Бурка. На базі Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича, вони видали ряд монографій, присвячених географії будівельної індустрії України в цілому та на регіональному рівні (на прикладі Карпатського економічного району).

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження впливу природного фактору на будівельно-індустріальний комплекс Київської області.

Виклад основного матеріалу. Формування будівельно-індустріального комплексу безпосередньо залежить від природних умов і ресурсів. Як зазначає Й.А. Бурка у своїй монографії «Основи географії будівельної індустрії України», можна виділити два аспекти впливу природних умов і ресурсів на розвиток і розміщення будівельної індустрії. Це *опосередкований* вплив, коли природні умови і ресурси не мають прямої дії на виробничий процес у будівництві, та *безпосередній*, коли з їх впливом пов'язані розвиток і розміщення процесу будівництва й матеріальних баз будівельної індустрії. Чимало галузей господарства формуються на основі видобутку та переробки природних корисних копалин і використанні природних умов, саме тому об'єкти їх виробничої діяльності зводять на території поширення цих ресурсів. Наявність великого родовища, в якому якісна сировина формує сприятливі умови для крупного зосередження виробництва, опосередковано впливає на формування потужних матеріальних баз БК. Якщо ж родовища невеликі, розрізнені по території, то характер будівництва буде розосередженим. Використання рекреаційних ресурсів обумовлює утворення матеріальної бази БК, яка має відповідну спеціалізацію – будівництво оздоровчих комплексів. Галузі, що використовують сільськогосподарські землі, лісові та водні ресурси, формують умови для розвитку розосередженого й площинного характеру будівництва [1, с. 60].

Отже, природний фактор впливає на будівельно-індустріальний комплекс у формі впливу на формування промисловості будівельних матеріалів та на процес будівництва.

Територія Київської області розташована в межах таких крупних структурно-геологічних районів, як Український кристалічний щит (включаючи північно-східний схил щита) та Дніпровсько-Донецька западина.

Важливий вплив на розвиток будівельної індустрії має також сейсмічність території. Київська область не є активною зоною землетрусів, однак контур ізосейсти до 5 балів по шкалі Ріхтера проходить по лінії Берестечко-Рівне-Київ-Переяслав-Хмельницький-Дніпропетровськ. Причиною землетрусів є переважно тектонічні рухи в горах Вранча.

Рельєф впливає на вибір території, що відводиться під будівництво, на масштаби майбутнього будівництва, на рівень складності прокладання усіх комунікацій та під'їзних шляхів, а також на собівартість підготовки поверхні.

Вплив рельєфу відчутний не лише при будівництві, від нього залежать умови виявлення та розробки родовищ корисних копалин (в тому числі будівельних). Рельєф формує територіальну організацію будівельно-індустріального комплексу регіону. Характер рельєфу має беззаперечний зв'язок з кліматичними, водними, лісовими ресурсами, із заболоченістю території та її водозабезпеченістю. Всі ці фактори прямо впливають на розміщення об'єктів будівництва та їх вартість.

У геоморфологічному відношенні Київська область представлена: на півночі – Поліською низовиною, на північному заході – Придніпровською височиною, Лівобережна (східна) частина області знаходиться в межах Придніпровської низовини.

Рельєф Київської області робить її територію придатною для спорудження будівель та споруд, а також прокладання транспортних шляхів та ліній зв'язку. Однак специфічні форми мікрорельєфу Поліської та Придніпровської низовин, а саме горбоподібні підвищення, вали, моренні гряди, ози та інші форми поверхні, що за своїм генезисом пов'язані з водно-льодовиковою діяльністю, можуть впливати на собівартість окремих об'єктів будівництва. Інші форми рельєфу, такі як дюни, вали, горби, створені під впливом еолових процесів та утворені здебільшого кварцовими пісками, зустрічаються в долині Прип'яті.

Для більшості височин, в тому числі й для Придніпровської, характерні ерозійні форми рельєфу. На територіях активної людської діяльності утворились крупно масштабні форми рельєфу антропогенного походження, зокрема відвали, земляні насипи, котловани, канали тощо. Частини височин, що знаходяться на окраїні, тобто схилів, і є перехідними до низовин, часто мають круті уступи, що можуть викликати проблеми при прокладанні комунікаційних систем. Загалом же рельєф Київської області є придатним для розвитку БК, в тому числі для ведення великомасштабного зосередженого будівництва. В місцях виходу на поверхню мінеральних будівельних матеріалів, при доступності їх видобутку, розвивається також й інша складова комплексу – промисловість будівельних матеріалів [1, с. 65-71].

Київська область відноситься до областей, мало забезпечених корисними копалинами. Мінерально-сировинна база області складається з паливно-енергетичних корисних копалин (торф), корисних копалин, що використовуються як будівельні матеріали, а також руд рідкісних металів, питних, технічних та мінеральних вод. На території області розташовано 184 родовища і 3 об'єкти обліку по 7 видах мінеральних будівельних матеріалів.

Єдине на території Київщини родовище облицювального каменю розташоване під Богуславом, його запаси становлять 4844,75 тис.м³ промислових категорій А+В+С1. Однак потреби області в облицювальному камені задовольняються ввезенням даного матеріалу з Дніпропетровської, Житомирської, Запорізької, Кіровоградської та Черкаської областей.

На території області розташовано 2 родовища гіпсу – Миронівське та Білоцерківське.

Сировина для керамзитового виробництва, а саме глини, представлена на 3 родовищах області.

Забезпеченість Київщини будівельними пісками задовольняє потреби області, а також дає можливість вивозити їх в Кіровоградську, Хмельницьку та Черкаську області. Кількість родовищ складає 38.

Для потреб цегельно-черепичної промисловості використовуються 111 родовищ, запаси яких складають 188,1 млн.м³ промислових категорій А+В+С1[3].

Будівельний комплекс, більше ніж деякі інші, знаходиться під впливом погодних та кліматичних умов, адже велика частина виробничого процесу здійснюється саме під відкритим небом. Складність природних умов будівництва погіршує ритмічність виробничого процесу, впливаючи на терміни та вартість будівництва.

Клімат Київської області помірно континентальний, м'який, характеризується достатньою вологістю повітря.

На умови виробництва, величину матеріальних і трудових затрат в будівництві впливають територіальні та сезонні кліматичні відмінності. Середня температура найхолоднішого місяця – січні – на території області становить -6°. Від'ємні середньомісячні температури утримуються на території Київщини протягом трьох місяців – з грудня по лютий. Даний період вважається найменш сприятливим для будівельних робіт. Промерзання ґрунту ускладнює земляні роботи, завантажувальні та розвантажувальні роботи сипучих будівельних матеріалів також ускладнюється. В'язучі матеріали необхідно підігрівати. Все це призводить до зниження продуктивності праці, погіршення якості робіт.

Температурні властивості території потрібно також враховувати при проектуванні будівель та споруд, адже абсолютні мінімуми температур на території області складають -32-33 °. Вимоги до будівельних матеріалів мають бути відповідними – висока морозостійкість, теплопровідність, повітряно-проникність, волого поглинання.

Середні температури липня (найтеплішого місяця) складають на території Київської області +19,5°. Тривалість теплого періоду може сягати шести місяців (з середини квітня до середини жовтня), а інколи й довше. Цей період вважається найбільш сприятливим для проведення будівельно-монтажних робіт, видобутку та виробництва будівельних матеріалів.

Середньорічна кількість опадів складає 500-600 мм, що характерно для даної природної зони. Більшість опадів випадає влітку. Така особливість є важливою для будівельної індустрії, оскільки дощі та зливи у теплу пору року можуть викликати необхідність перерв в роботі та ускладнення процесу доставки та збереження будівельних матеріалів (адже волога може впливати на якість певних будівельних матеріалів).

Зима на території України характеризується сильними вітрами, подекуди хуртовинами. Не виключенням є й Київська область. У поєднанні зі сніговими опадами такі природні особливості створюють несприятливі умови для виробничої діяльності комплексу.

Як зазначає Й.А. Бурка, при будівництві необхідно враховувати й вітровий режим при орієнтації вулиць, особливо при розміщенні поблизу житлових масивів тих підприємств, що викидають в атмосферу відходи з хімічними елементами, різні гази, дим, розпилені частинки або поширюють неприємний запах. Однак вплив вітрового режиму здебільшого не враховується в практиці будівництва, що, в свою чергу, позначається на санітарному стані прилеглих житлових об'єктів.

Правильне врахування впливу кліматичних умов при плануванні окремих стадій будівельних і монтажних робіт дає значний економічний ефект [1, с. 71-73].

Вплив водних ресурсів на сам процес будівництва є незначним, оскільки для нього не потрібно великої кількості води, а до якості води (її хімічним складом, чистотою) не ставляться особливі вимоги. Проте вибір майданчика під будівництво багато в чому залежить від водних ресурсів: глибина залягання підземних вод, наявність великих водних об'єктів поблизу будівництва та їх гідрологічний режим – це та багато іншого може істотно вплинути на розміщення об'єктів будівництва, галузеву структуру підприємств комплексу та їх технології.

В основі гідрологічних ресурсів області лежить річкова система, яка на території Київської області є достатньо густою і представлена 177 річками протяжністю понад 10 км. Головною водною артерією області є річка Дніпро, зокрема його середня течія, протяжність якої на території Київщини складає 246 км. Її головними притоками в межах області є Тетерів, Ірпінь, Прип'ять, Стугна, Рось, Десна та Трубіж та інші. На території Ставищенського району області бере початок річка Гнілий Тікич, що відноситься до басейну Південного Бугу. Також водні ресурси Київщини представлені Київським та частково Канівським водосховищами, які регулюють течію Дніпра на цій території і слугують важливими господарськими об'єктами. Водосховища істотно змінили конфігурацію берегів річок, особливо Дніпра. На його берегах утворились ділянки території, придатні для господарського використання, в тому числі і для будівництва. Загалом в межах області нараховується 13 водосховищ та більше 2000 озер.

Окремо варто зазначити, що річка Прип'ять, що протікає територією області, несе у своїх водах радіацію, вимиту з 30-кілометрової зони, яка осідає на дні Дніпра та Київського водосховища.

Кар'єри по видобутку будівельних матеріалів розміщені здебільшого і долинах і руслах річок. Це дає можливість використовувати річки для транспортування цих матеріалів.

До числа заходів по використанню річок, відноситься будівництво гідротехнічних споруд і їх систем з метою регулювання стоку, закріпленню берегів, захисту від можливих повеней. Це ще раз доводить важливу роль будівельно-індустріального комплексу в господарстві країни.

Лісові ресурси виступають для потреб будівельно-індустріального комплексу як будівельний матеріал і фактор, що має вплив на розміщення будівельних об'єктів.

Україна відноситься до держав мало забезпечених лісовими ресурсами. До цього призвела людська діяльність, а також погіршення екологічної ситуації (що теж є наслідком діяльності людини). Лісистість Київської області, як всіх північних областей України, складає 20-40 %. Оскільки область розташована в двох природних зонах – зоні мішаних лісів та лісостепу – наявні територіальні відмінності у поширенні лісів (їх чисельність зменшується в напрямку з півночі на південь). На території області поширені різні породи дерев: хвойні (сосна), твердолистяні (дуб, граб, бук) та м'яколистяні (липа, береза, тополя, осика, вільха) [1, с. 74-77].

Місцевих лісових ресурсів не вистачає для потреб БІК області, тому перед науковцями стоїть питання пошуку нових будівельних матеріалів, що зможуть повноцінно замінити деревину та зберегти такий цінний природний ресурс.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Дослідження природного фактору впливу на будівельно-індустріальний комплекс Київської області є дуже актуальним, оскільки дія даного фактору є невичерпним. Природний фактор враховується як при будівництві (вибір ділянки під забудову, технології будівництва і т. і.), так і при використанні місцевих будівельних матеріалів. Вивчення природних факторів дасть змогу зробити роботу БІК більш ефективною, раціональною, економічно вигідною та безпечною.

Список використаних джерел:

1. Бурка Й.А. Основи географії будівельної індустрії України: Монографія. /Бурка Й.А. - Чернівці: Рута, 2001. - 175 с.
2. С.І. Іщук. Промислові комплекси України. Наукові основи територіальної організації: Навч. посіб. для студ. екон. та геогр. спец. вищ. навч. закл. /С.І.Іщук. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2003. – 248 с.
3. ДНВП «Геоінформ України» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.geoinf.kiev.ua/rod.htm>

Серга Т.О. Вплив природного фактору на будівельно-індустріальний комплекс Київської області.

Будівельно-індустріальний комплекс є важливою складовою частиною господарства країни. Суспільно-географічне дослідження факторів впливу на БІК є актуальним питанням в сучасній географічній науці. Вивчення природних факторів дасть змогу зробити роботу БІК більш ефективною, раціональною, економічно вигідною та безпечною.

Ключові слова: будівельно-індустріальний комплекс, будівництво, природні ресурси, природні умови.

Серга Т.А. Влияние природного фактора на строительно-индустриальный комплекс Киевской области.

Строительно-индустриальный комплекс является важной составляющей частью хозяйства страны. Общественно-географическое исследование факторов влияния на СИК является актуальным вопросом в современной географической науке. Изучение природных факторов даст возможность сделать работу СИК более эффективной, рациональной, экономически выгодной и безопасной.

Ключевые слова: строительно-индустриальный комплекс, строительство, природные ресурсы, природные условия.

Serha T.O. Influence of natural factors on construction-industrial complex of Kiev region.

The construction-industrial complex is an important part of the country's economy. Socio-geographical study of the factors influencing the CIC is a topical issue in modern geographical science. The study of natural factors will give the opportunity to make the CIC work more effective, rational, economically profitable and safe.

Keywords: construction-industrial complex, construction, natural resources, natural conditions.